

JB-102

January-2025

B.Ed., Sem.-I

A-02 : Contemporary India and Education

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચનાઓ : (1) બધા જ (પાંચેય) પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.

(2) વિકલ્પો આંતરિક છે.

(3) જમણી બાજુ દર્શાવેલ આંક પ્રશ્નોના પુરા ગુણ દર્શાવે છે.

1. નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક જૂથના પ્રશ્નોના જવાબ આપો : 14
- (A) કેળવણીનો સંકુચિત અને વ્યાપક અર્થ જણાવી કેળવણીનું મહત્વ જણાવો.
- (B) ઔપચારિક કેળવણીની લાક્ષણિકતાઓ જણાવી ઔપચારિક કેળવણીની અસરકારક વૃદ્ધિ માટેનાં સૂચનો જણાવો.

અથવા

- (A) 'કેળવણીનાં વૈયક્તિક અને સામાજિક હેતુઓ એક સિક્કાની બે બાજુઓ છે.' – પ્રસ્તુત વિધાનની ચર્ચા કરો.
- (B) તત્ત્વજ્ઞાનની શિક્ષણના નીચેનાં વિવિધ અંગો પર શી અસરો જન્મે છે ? સમજાવો.
- (a) શિક્ષણના ઉદ્દેશો (b) અભ્યાસક્રમ
- (c) શિક્ષણની પદ્ધતિઓ (d) શિસ્ત

2. નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક જૂથના પ્રશ્નોના જવાબ આપો : 14
- (A) બંધારણનો અર્થ જણાવી ભારતીય બંધારણની લાક્ષણિકતાઓ જણાવો.
- (B) સામાજિક વિવિધતા એટલે શું ? સામાજિક વિવિધતાનાં લક્ષણો વિગતે જણાવો.

અથવા

- (A) ભારતીય બંધારણમાં જણાવેલ નાગરિકના મૂળભૂત અધિકારો અને ફરજો વિગતે જણાવો.
- (B) લોકશાહીમાં આચાર્ય અને શિક્ષકોની ભૂમિકા જણાવી શાળા કક્ષાએ લોકશાહીના વિકાસ માટે યોજી શકાય તેવી પ્રવૃત્તિઓની યાદી આપો.

3. નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક જૂથના પ્રશ્નોના જવાબ આપો : 14
- (A) વેદકાલીન શિક્ષણની વિશેષતાઓ વિગતે જણાવો.
- (B) કોઠારી શિક્ષણ પંચે સૂચવેલ ત્રિ-ભાષા સૂત્ર સમજાવો. ત્રિ-ભાષા સૂત્રના અમલીકરણથી ઉદ્ભવેલ સમસ્યાઓ જણાવો.

અથવા

- (A) RTE અંતર્ગત બાળકો અને શિક્ષકો માટે કરવામાં આવેલ જોગવાઈ જણાવો.
 (B) સર્વશિક્ષા અભિયાનના હેતુઓ જણાવી તેની ઉપયોગિતાનું મહત્ત્વ જણાવો.

4. નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ એક જૂથના પ્રશ્નોના જવાબ આપો : 14

- (A) વૈશ્વિકીકરણ એટલે શું ? તેની લાક્ષણિકતાઓ વિગતે જણાવી તેના અવરોધક પરિબલોની યાદી આપો.
 (B) આર્થિક વિકાસ એટલે શું ? આર્થિક વિકાસમાં કેળવણીની ભૂમિકા જણાવો.

અથવા

- (A) આંતરરાષ્ટ્રીય સમજ માટેની કેળવણીનું મહત્ત્વ જણાવી આંતરરાષ્ટ્રીયતાને અવરોધક પરિબલો જણાવો.
 (B) રાષ્ટ્રીય એકતા એટલે શું ? રાષ્ટ્રીય એકતા વિકસાવા માટે તમે શાળા કક્ષાએ કઈ સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરશો ?

5. નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ સાત પ્રશ્નોના જવાબ આપો : 14

- (1) મુસ્લિમ શિક્ષણ પ્રણાલી સમયની કોઈપણ બે શૈક્ષણિક સંસ્થાઓના નામ આપો.
- (2) સમાજ એટલે શું ? એરિસ્ટોટલનો સમાજ પ્રત્યેનો દષ્ટિકોણ જણાવો.
- (3) RMSAના બે હેતુઓ જણાવો.
- (4) બિનસાંપ્રદાયિકતા એટલે શું ?
- (5) 'કેળવણી એ તત્ત્વજ્ઞાનનું ક્રિયાત્મક પાસું છે.' – સમજાવો.
- (6) આજીવન શિક્ષણના માધ્યમો જણાવો.
- (7) ઉદારીકરણ એટલે શું ?
- (8) વર્તમાન ભારતીય શિક્ષણ વ્યવસ્થાનું માળખું જણાવો.
- (9) રાષ્ટ્રીય જ્ઞાન આયોગની બે ભલામણો જણાવો.
- (10) ખાનગીકરણની ચાર નકારાત્મક અસરો જણાવો.
- (11) સમાનવર્તન સંસ્કાર એટલે શું ?
- (12) સહાયતા અનુદાન પદ્ધતિના સંદર્ભમાં વૂડના ખરીતામાં કરેલ બે ભલામણો જણાવો.

Seat No. : _____

JB-102

January-2025

B.Ed., Sem.-I

A-02 : Contemporary India and Education

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

- Instructions :** (1) All the (Five) questions are compulsory.
(2) Options are internal.
(3) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer any **one** group of the following questions : 14

- (A) Explain the narrow and broad meaning of education, state the importance of education.
(B) State the characteristics of formal education and give suggestions for effective enhancement of formal education.

OR

- (A) 'Individual and social objectives of education are two sides of coin.' – Discuss the statement.
(B) Explain the effects of philosophy on the following various organs of education :
(a) Objectives of Education   (b) Curriculum
(c) Teaching methods   (d) Discipline

2. Answer any **one** group of the following questions : 14

- (A) Explain the meaning of Constitution. State the characteristics of Indian Constitution.
(B) What is social diversity ? Explain the characteristics of social diversity in detail.

OR

- (A) State in detail the fundamental rights and duties of a citizen as enshrined in the Indian Constitution.
(B) Explain the role of principal and teachers in democracy. Give the list of activities which should be arranged at school level for the development of democracy.

3. Answer any **one** group of the following questions : 14

- (A) State the peculiarity of Vedic education in detail.
(B) Explain the three language formula suggested by Kothari Education Commission. State the problems arising from the implementation of three language formula.

OR

- (A) State the provisions made for children and teachers under RTE.
- (B) State the objectives of Sarva Shiksha Abhiyan and state the importance of its utility.

4. Answer any **one** group of the following questions : 14

- (A) What is globalization ? Describe its characteristics in detail and list its inhibiting factors.
- (B) What is economical development ? State the role of education in economical development.

OR

- (A) State the importance of education for international understanding and state the factors inhibiting internationalization.
- (B) What is national unity ? Which co-curricular activities will you organize at the school level to develop national unity ?

5. Answers any **seven** questions from following questions : 14

- (1) Give any two names of educational institutions during the Muslim education system.
- (2) What is society ? State Aristotle's view of society.
- (3) State two objectives of RMSA.
- (4) What is secularism ?
- (5) 'Education is the functional aspect of philosophy.' – Explain.
- (6) State the media of lifelong learning.
- (7) What is liberalization ?
- (8) State the structure of the present Indian education system.
- (9) State two recommendations of National Knowledge Commission.
- (10) State four negative effects of privatization.
- (11) What is Samanavartana Sanskar ?
- (12) State the two recommendations made in Wood's dispatch with regarding the grant-in-aid system.